

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research

Cilt: 14 Sayı: 77 Nisan 2021 & Volume: 14 Issue: 77 April 2021

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İÇ MİMARLIK TEMEL TASARIM EĞİTİMİNE PERFORMANS SANATLARININ ENTEGRASYONUNDA YÖNTEMLER*

METHODS IN THE INTEGRATION OF PERFORMANCE ARTS TO THE BASIC DESIGN EDUCATION IN INTERIOR DESIGN

Kadriye Şehnaz CAMCI**

Pelin YILDIZ***

Öz

Bu çalışmada öğrencilerin yaratıcı yanlarını açığa çıkarmak ve geliştirmek için temel tasarım eğitiminde yaratıcı drama ve yaratıcı dans tekniklerinin yöntem olarak kullanılması esas alınmıştır. Temel Tasarım dersini alan 16 öğrenci (8 kadın, 8 erkek) araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma tek gruplu deneysel bir çalışmadır. Gestalt tasarım elemanları ve birbirleri ile ilişkisi salsa adımları ile bir koreografiye dönüştürülmüştür. Araştırmanın kuramsal dayanağını tasarım eğitime farklı disiplinlerin ve bedensel deneyim ile öğrenmenin sağladığı etkili ve yaratıcı öğrenme oluşturmuştur. Mekan tasarımında yaratıcılık insan-mekan ilişkisinden dolayı beden ve onun hareketlerinin de düşünülmesini gerektirir. Bu çalışmada tasarım eğitimi sürecinde nasıl daha yaratıcı olunabileceği, ezbere dayalı bir ortaöğretim sürecinden yükseköğrenime geçen öğrencinin kişisel farkındalık ile araştırmacı bir yaklaşımı nasıl kazanabileceği ve bu yaklaşımı nasıl sürdürebileceği soruları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tasarım Eğitimi, Tasarımda Yaratıcılık, Yaratıcı Drama, Yaratıcı Dans, Tasarımda Eğitimde Disiplinlerarası Yöntemler.

Abstract

In this study, it is based on the use of creative drama and creative dance techniques as a method in basic design education to reveal and develop the creative aspects of students. 16 students (8 women, 8 men) taking the Basic Design course constitute the study group of the research. The research is a single-group experimental study. Gestalt design elements and their relationship with each other have been turned into a choreography with salsa steps. The theoretical basis of the research was the effective and creative learning provided by the design education with different disciplines and physical experience. Creativity in space design requires thinking of the body and its movements due to the relationship between human and space. In this study, the questions of how to be more creative in the design education process, how a student who has passed from a memorized secondary education to higher education, can gain a researcher approach with personal awareness and how to continue this approach are discussed.

Keywords: Design Education, Creativity in Design, Creative Drama, Creative Dance, Interdisciplinary Methods in Design Education.

1. İç Mimarlıkta Temel Tasarım Eğitimi ve Yöntem Kullanımı

Konusu iç mekan ve insan olan iç mimarlık eğitiminin bileşenleri çok boyutludur. İnsan, mekan tasarımında başlangıç ve sonuç noktası kabul edilebilir. Buradan hareketle, mekanın kapsamı göz ardı edilerek, sadece insanla ilişkilendirilebilen çok boyutluluk durumu temelde antropometrik, duyuşsal, algısal ve zihinsel boyutlar başlıkları altında incelenebilir (Bozdayı, 2004).

Aslan (2012)'a göre; duyuşsal, algısal ve zihinsel boyutlar ise insanın duyu organları, hafızaları, reaksiyon süreleri ve algı özellikleri gibi dışarıdan kolaylıkla ölçülemeyecek bir mekanizma oluşturdukları için, daha çok değişken barındırır.

* Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı'nda yapılmış 'İç Mimarlık Temel Tasarım Eğitimine Performans Sanatlarının Entegrasyonunda Yöntemler' adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, sehnazcamci@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8328-0113

*** Prof., Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, peliny@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7201-8213

“Tasarım eğitimi sürecinde öğrenci bu kavramlarla ilk kez, Temel Tasarım Eğitimi dersi ile karşılaşır, eğitimi boyunca aldığı tasarım dersleriyle destekler. Bu süreç, eğitimin sona ermesiyle bitmez, tasarlanan her mekan ve eklenen her yeni tecrübe ile bu algı, tasarımcı için gelişecektir. Bu nedenle, birbirinden farklı birçok tanıma sahip, yöntemi eğitimin verildiği kişi ve kurumlarca çeşitlenebilecek Temel Tasarım Eğitimi dersini, özünde ağırlıklı olarak, “Mekan olarak tanımlanabilecek bir hacimde, insanın duyuları ile edindiği deneyimlerin, plastik algıya (bilgiye) dönüşümüne dair ilk alıştırmalar’ olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır” (Aslan, 2012, 49).

Bu bilgiler doğrultusunda tasarım eğitiminin, ‘tasarım’ kavramının içeriğinden kaynaklı özel ve çok boyutlu yapısı, üniversite öncesi eğitimin ezbere dayalı ve tek boyutlu yapısıyla karşılaştırıldığında, öğrencinin karşısına yepyeni bir sistem olarak çıkacaktır. Bu yeni sisteme geçişi kolaylaştırmak için iç mimarlık tasarım eğitiminde mekan kavramına yönelik olabilecek ilgili disiplin veya sanat dallarından yararlanılabilir.

Le Corbusier’in tasarım anlayışı ve mimarlığa yaklaşımı da bu savı destekler niteliktedir: “Mimarlık, ışık altında bir araya getirilmiş kütlelerin ustaca, doğru ve görkemli oyunudur. Gözlerimiz biçimleri ışıktaki görmek için yapılmıştır; ışık ve gölge bu biçimleri açıklar: küpler, koniler, küreler, silindireler ve piramitler, ışıktaki avantajlı olarak biçimsel formlardır.” Bu sebeple tasarım konusunda, gerek Bauhaus Okuluyla temelleri desteklenen modern düşüncenin, gerekse bu düşünceden bağımsız ele alınamayacak tasarım eğitiminde geliştirilen programın, görsel algı sistemine yoğunlaşması kaçınılmaz olmuştur (Aslan, 2010).

Yukarıda anlatılanlar doğrultusunda tasarım eğitiminin göz algı sistemi ve buna bağlı olarak iki boyutlulukla sınırlandırıldığından bahsedebiliriz. Oysa mekan tasarımı insan ile ilgili bir konu olduğu için daha fazla duyu sistemi ve boyutu içerir. Öyleyse mekan problemini çok yönlü bakışı ve algılamayı sağlayabilecek yaklaşımlarla ele almak gerekir. Bedenin mekanın protezi olmasından dolayı mekan tasarımı ve bedenin performe edildiği yaratıcı drama ve dans-müzik etkinliklerinin ortak konusunun ‘beden’ olmasından bahsedebiliriz. Bu bağlamda mekan tasarımı eğitimi ile performans sanatlarından etkinliklerinin disiplinlerarası yaklaşım ile birlikte yürütülebileceğinden bahsedebiliriz.

2. Temel Tasarım Eğitimi Sürecinde Disiplinlerarası Yaklaşımlar

Yaratmak için önce her şeyi sorgulamak gerekir.

Eileen Gray

Bir mimarın en önemli misyonu olan, insan için yapıları çevreler yaratmak söz konusu olduğunda, önce insanı tanımak, gereksinimlerini, belli koşullar altındaki davranış biçimlerini, diğer insanlarla ilişkilerini, mekanın bu ilişkileri yönlendiren özelliklerini ve insan-çevre ilişkilerini anlama gereği ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda, Vitruvius’un da Mimarlık Üzerine On Kitap adlı eserinde bir mimarın çeşitli disiplinlerden bir miktar bilgi sahibi olmasını vurguladığı gibi tasarım eğitimine psikoloji, sosyoloji, tarih, drama, dans, müzik vb gibi bilim ve sanat dalları yani multidisipliner yaklaşımlarda bulunmak bu ilişkilerin anlaşılmasında ve geliştirilmesinde katkı sağlayacaktır diyebiliriz.

Tasarımla ilgili olan mimarlık ve iç mimarlık gibi alanların yapısı çok katmanlı geniş bir yelpazedir ki bu çeşitlilik merkezlerinde insan ve mekan tasarımının bulunmasından kaynaklanır. Bu bağlamda beden ile ilişkili olan mekan tasarımı ve bedenin performe edildiği tiyatro ve dans sanatları arasında bir ilişki kurulabilir. Düşünme, bir tasarımcının da bir aktörün de eylem öncesinde yer alan önemli bir sürecidir. Hareket etme ise dansçı ve deneyimleme evresinde tasarımcı için söz konusudur. Bu disiplinler için süreç öncesi zihinsel hazırlık, bilgi edinimi ve süreçte eyleme geçme, deneyimleme gibi ortaklıklar bulunmaktadır. Bu bağlamda tasarlama eğitiminde tiyatro ve dans eğitimlerinin yöntem olarak referans alınması zor ve sancılı olan tasarım sürecini kolaylaştırabilir.

2.1. İç Mimarlıkta Temel Tasarım Eğitiminde Tasarım Süreci, Yöntem ve Yaklaşımlar

Yaratıcılık terimi Latince ‘creare’ sözcüğünden gelir. Landau’ya göre ‘yeni ilişkiler kurabilme böylece yeni bir düşünce yapısı içinde yeni yaşantılar, deneyimler, fikirler ve ürünler ortaya koyabilme yetisi’ olarak tanımlanır (San, 2008).

Akgün (2002), farklı kişilerin farklı bakış açılarıyla yaşayacağı farklı yaratıcılık süreçlerinden dolayı yaratıcılığı, bilimsel ve herkesin katılacağı bir tanımla açıklamanın oldukça zor olduğundan bahseder.

Koçkan, (2012)’a göre yaratıcı süreçte kullanılan yöntemler veya teknikler, çözüm üretme evresinde hayal gücünü en üst düzeyde kullanmaya yardım edecek yöntemlerdir. Genel olarak bir problemi çözme veya daha iyi bir çözüm getirmek için başvurulan yöntemlerdir.

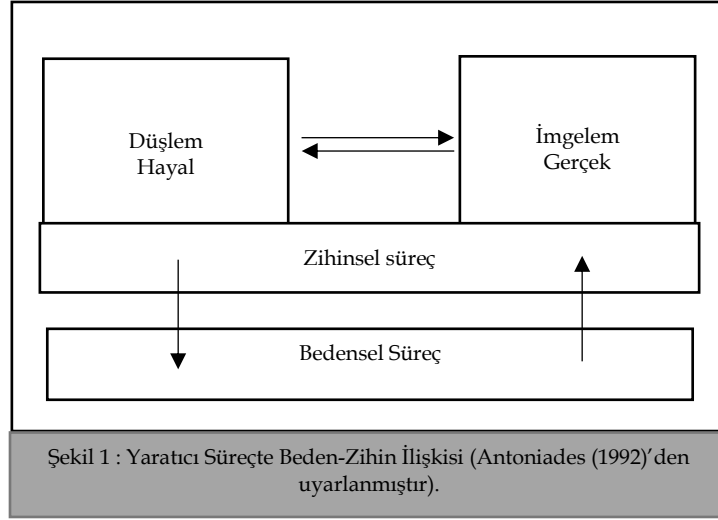
Türkdoğan (2000), yöntemin, sonuca ulaşmak için bilimsel bir çalışmanın evrelerinde uygulanabilecek teknikleri organize etmek olarak belirtir. Bu organizasyon, problemin çözümü için izlenen zihinsel ve fiziksel eylemlere yönelik yolları içerir. Bilimsel üretimin yolu olan yöntemler, süreci belirlemek ve bilgiye ulaşmak için teknikler kullanır. Tasarım yöntemi ise, bilimsel yöntemlerdeki gibi zihinsel ve fiziksel eylemlere dayalı etkinliklerin, yaratmadaki yollarıdır denilebilir.

2.1.1. Zihinsel Süreç

Mimari tasarlama eylemi, yaratıcı şekilde problem çözme süreci olarak farklı safhalarda farklı zihinsel yetenekleri gerektirmektedir. Analiz çalışmalarında bilinç ve akıl önde gelirken, sentezde ağırlık duygularda ve bilinçaltındadır. Bilinçaltı ve duygularla ilgili safhalarda öğretici öğrenciyi direkt denetleyemez. Tasarım analiz ve sentez evreleri arasında karşılaşılan bu kopukluğun nedeni, farklı zihinsel yeteneklere duyulan ihtiyaçtır (Ayıran, 1984).

Antoniades (1992), "Poetics of Architecture" adlı kitabında, imgelem ve düşlemin farklı kavramlar olduğunu söyler. Bu fark, imgelemin gerçekle, düşlemin de gerçek olmayanla bağlantısından doğar. Düşlem veya hayal gücü zengin olan kişinin gerçek üzerinde etkisi vardır ve eylemlerinde yaratıcılık görülür. Mimarlık eylemi veya mimarın imgeleminin ürünü düşün mimarlık ile ilişkisinden doğar. Girişimcilik ise düşü gerçekleştirme için teknik kullanılmasıdır.

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda, mimari tasarım sürecinde zihnin faaliyetleri gerçekçi ve hayalci düşünceleri içermektedir. Bu düşünme şekillerini bedeni kullanarak oluşturmak kişinin bahsedilen deneyim birikimine de katkıda bulunacaktır. Böylece beden kullanımı ve deneyimleme düşünce dünyasını zenginleştirerek ve geliştirecektir.

2.1.2. Bedensel Süreç

Doruk (1973)' a göre teorik ve uygulamalı eğitimin bilgiyi daha etkin kılması ve yaratıcı gücü geliştirmesi için çeşitli tekniklere başvurmak gerekir. Tasarım eğitiminde bu teknikler, mekan ve bedenin iç içe geçen katmanlı ilişkisinden dolayı bedenin hareketlerini içeren teknikler olabilir. Burada deneyim, hareket yoluyla elde edilecek ve tasarım sürecine yansıtılacak bilgi söz konusudur.

Mimarlığın doğası gereği bilgi ve tasarım süreci arasında ayrılmaz bir bağ bulunmaktadır. Tasarımcılar, tasarım sürecinde her adımda farklı bilgiler kullanmaktadır. Bu bilgiler tasarımcıların eski ve tasarım sürecinde yaşadığı deneyimlerden oluşmaktadır (Akgün, 2002).

Beden ve mekan arasındaki ilişki farklı şekillerde ele alınmıştır. Yardımcı'ya göre (2008), beden mekana bir protez gibi giydirilir. "Günümüzde disiplinlerarası bir ağ vardır. İnsanın, politikanın,.. kendini dışavurabileceği araçları ele alırsak yazı, mimarlık, şiir,.. ve kendine protezler üretebildiğini ve bunları bedeni ile uyum içerisinde kullanabileceğini düşünürsek, insanın kendisini bir protez olarak çevresinin içerisine yerleştirdiğini görebiliriz" (Yardımcı, 2008, 1).

Uysal ise (2012), mekan ve beden arasında kuvvetli ve birbirini izleyen bir bağdan bahseder. Mekanın bedenden ayrı olmadığını ancak deneyimlendiğinde var olduğunu ve bedenin uzantısı olduğunu, uzvu haline geldiğini belirtir. Mimarın üretimde bulunduğu kişilerin kurgulanan bir bedenselliğe sahip oldukları ifade edildiği gibi mimarın da bedenselliği sorgulanabilir.

Mekan ve beden ilişkisi durumların, yerlerin, kişilerin, yapıların içinde bulunma sadece 'bedenli' olarak sağlanabilir. Bu bağlamda mimarlık eğitiminde deneyimlerin ve bedene bağlı denemelerin yani bedenselliğin çok önemli bir yeri vardır (Uysal, 2012). Bu sebeple Uysal, öğrencilerle gerçekleştirilen bir takım çalışmaları incelenmiş, kontakt doğaçlama gibi mimarlık alanı içinde yer almayan çalışmaların eğitime katkılarını gözlemiş ve öğrencilerle deneme ve deneyimlemeye yönelik bazı çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar üzerinden beden kavramını tekrar ele almıştır. Tüm sınırların eridiği dünyada, çokluklar içinde, kaygan zeminlerde ancak deneyimlemiş ve deneyim olmanın değerli olabileceğini ifade etmiştir.

Her türlü araştırma yapma eylemi ve temsili, tasarım sürecinin birbiri içine geçen katmanları gibidir. Düşünce üretim süreci olan mimari tasarım sürecinde düşüncenin dil, beden ve başka araçlarla her türlü temsili ifade edilişi onun temsili olabilir (Aykaç, 2013).

Araştırma süreci, deneyimleme ve düşünme eylemlerinin iç içe geçtiği bir süreç olmalıdır. Hem kurallı hem de spontane ilerleyen bir süreç öğrenme sürecine katkı sağlayacaktır. Bu durumda kişilerin farkındalık düzeyleri dolayısıyla yaratıcılıkları da daha yüksek olacaktır.

Yukarıdaki ifadeler doğrultusunda mekan ve beden birbirinin uzantısı yani protezi niteliğinde ise birbirinden ayrı düşünülemez iki kavramdır diyebiliriz. Bu bağlamda mekan tasarımında bedeni tanıma, onu harekete geçirme, özgür bırakma tasarımı sürecinin bir parçası olabilir. Beden, yaratıcılığa karşı kişisel engelleri aşmak ve kişisel farkındalığı yaratmak adına da süreçte yer alabilir.

3. Performans Sanatlarının Bir Yöntem Olarak İç Mimarlık Temel Tasarım Eğitiminde Kullanılması

Bauhaus eğitimcilerinden Itten (1970), spontanelik ve bedensellik konularına verdiği önemden dolayı tasarım derslerinde bedensel farkındalığı sağlamak için Tai Chi Uzak Doğu kültürü egzersizlerini kullanmıştır. Itten'a göre renkler bir nesneye bağlı olmaksızın içsel zenginliği ifade etmektedir ve renkler konusunda ustalaşmak isteyen kişi önce kendi iç dünyasının renklerini yani bedenini tanımalıdır. İlk etapta alışılmamış ya da ilgisiz gibi görünse de çeşitli derslerde beden kullanımı amacıyla oyun oynama tekniğini kullanmak derse olan ilgiyi artıracak ve dersten edinilecek bilgiyi daha kalıcı hale getirecektir (Humphrey, 1974).

Mimari tasarım eğitimi felsefesinde önemli yeri olan Hejduk, kökene inmeyi ve mimarlığı çocuğun masum gözü ile algılamayı amaçladığını açıklar.

Yukarıda bahsedilen çocuk gözü görmek ve içimizdeki renkleri keşfetmek için oynayarak öğrenme tekniği tasarım eğitimine dahil edilebilir. Böylece öğrencilerin bedenlerini serbestçe ve eğlenerek sürece aktarmaları sağlanabilir.

Mimarlık eğitiminde tiyatrunun bir yöntem olarak kullanılmasının katkılarını savunan Aytaç-Dural (2002)'a göre, beden ve zihin arasında önemli bir ilişki vardır; bedensel rahatlama zihinsel performansı da artırır. Tasarım derslerine beden performansının dahil edilmesi sürece bambaşka bir boyut getirmiştir. Utah Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmada öğrenciler tasarladıkları binaların yapısal özelliklerini bedenleri üzerinden ifade ederler; çekmeye çalışan bir kol, basınca çalışan bir bacak gibi. Bu çalışmada insan bedeninin hareketi, mekanik hareketi temsil eder (Smith ve Hermanson, 2001).

"İç mimarlık eğitiminin diğer branşlardan ayrı ele alınmasının nedeni, mekan oluşturma problemidir. Tüm branşların temel eğitimle deneyimlediği iki, üç ve çok boyutlu soyut form oluşturma süreci, iç mimarlık öğrencileri için ele alındığında mekana dönüştürülebilir nitelikte oluşuyla farklılık yaratmaktadır. Soyut bir çalışmanın, bir tema olarak ele alınabilirliği elbette tüm tasarım yaklaşımları için geçerlidir. Ancak mekân problemi, işlevi her ne olursa olsun farklı girdileri de ihtiva eden bir unsur oluşuyla farklılık gösterir" (Aslan, 2012, 2). Bu farklı girdileri en üst düzeyde kavrayabilmek için bedenin deneyimleme yöntemi ile tasarım eğitimine dahil edilmesi sürece katkı sağlayacaktır.

3.1. Yaratıcı Drama

Yaratıcı dramadaki 'yaratıcı' sözcüğü ile önceden yazılmış bir metin olmadan, katılımcıların kendi yaratıcılığı ve özgün düşünceleri, anıları ve deneyimlerine dayanarak oluşturdukları eylemlerden dolayı spontane şekilde o an yaratmayı ifade eder (Üst ve Doğan, 2010).

Drama yoluyla eğitim, yaşayarak, üreterek, imgelemlerle hayata aktarım sağlayan modern bir model sunmaktadır. Bu kapsamda, eğitimde drama kavramı drama yoluyla yaşayarak, gözlemleyerek, canlandırarak, duyumsayarak, ve eleştirerek eğitime açılım sağlamaktadır. Drama yaşamdaki gerçeğin canlandırılması, yansıtılmasında şiir, resim, müzik, dans gibi sanatlardan yararlanır. Yalnız bu sanat dallarından farklı olarak yaşantı, sanat kişileri yoluyla üretilir (Genç, 2005).

Drama etkinliği bireylerin oyun oynama ya da doğaçlama eylemleri ile gerçekleştirildiği için tektir yani özgündür. Bu süreçte kişilerin kendileri ve çevreleriyle olan iletişimlerinin gelişmesiyle kişiler için çok yönlü değişimler söz konusudur. Bu değişimler duyuşsal, devinışsel ve düşünsel gelişimlerle elde edilir. Eğlenmenin yanında verimli ve kalıcı öğrenme gerçekleşir (Bozdoğan, 2003).

Dramanın özünü oluşturan oyun ve canlandırmalar kişiyi eğlendirirken eğitir. "Genelgeçer kullanımına baktığımızda oyun kavramının içinin boşaltıldığını ve boş zamanları değerlendirmeye eş tutulduğunu, küçümsenerek ciddiye hatta dürüstlük kavramlarının karşısı olarak algılandığını görürüz. Böylesi bir çerçevede tanımladığımız sürece de, ne bu kavramın içinde var olan gerçek potansiyelin farkına varabilir, ne de onun itici gücünden yararlanmayı düşünebiliriz" (Aytaç-Dural, 2001, 1).

Dramanın bu olumlu etkilerinin, tasarım öğrencilerinin grup çalışmasında kendini ifade edebilme ve grup üyeleri ile uyumlu olabilme, sunum yaparken etkili ve akıcı konuşmalarına da yardımcı olabileceğinden bahsedebiliriz. Bunun yanı sıra dramanın eğiticiliği ile birlikte sanatsallığı da tasarım eğitimi alan öğrenciye katkı sağlayacaktır.

Eğitim, ömür boyu öğrenmeyi gerektiriyorken drama gibi sanat dallarının eğitimde yöntem olarak kullanılması bu sürekliliği de sağlayabilir. Dramanın, tasarım eğitimine katkısı olurken aynı zamanda kişiye her zaman her yerde kullanabileceği bilgi ve farkındalığı sağlayacağından bahsedebiliriz.

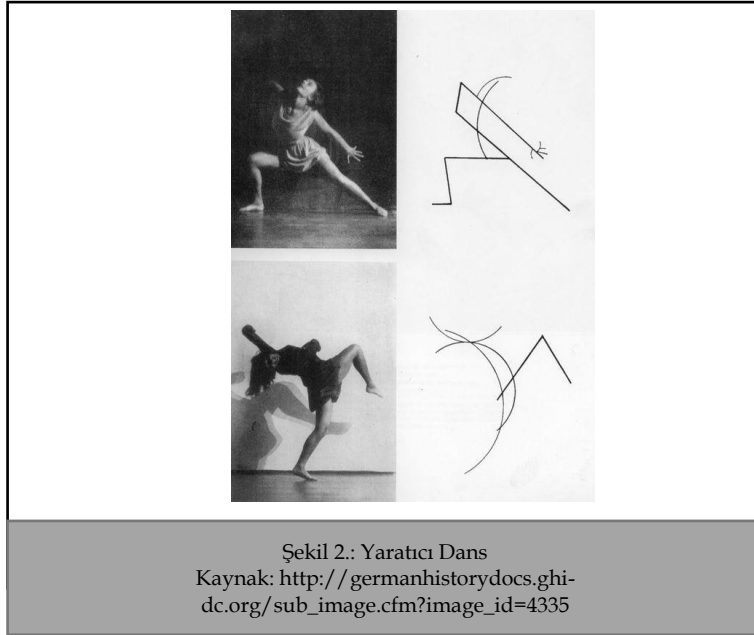

3.2. Yaratıcı Dans

"Dans 'hissetmek, anlamak ve iletişim kurmak için hareketin araç olduğu bir sanat dalıdır' (Paulson, 1993; Lin, 2005, 1) diye tanımlanabilir. Bu bağlamda bahsedilen tasarım araştırmaları eylemine ve temsiline dans pratikleri ile yaklaşılabilir (Tokinan ve Bilen, 2011, 363).

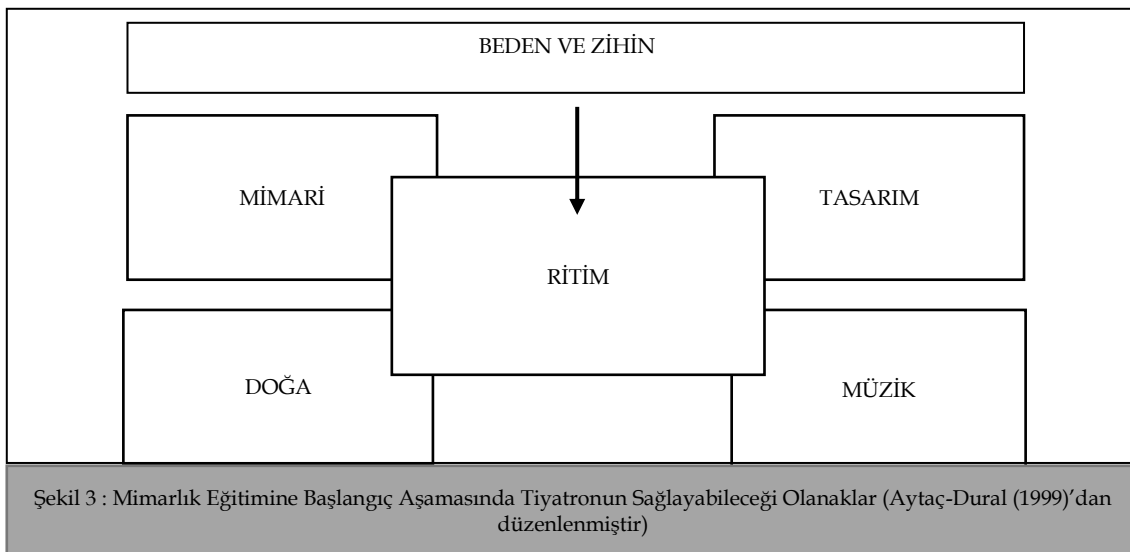
Yaratıcı dansta süreç, duygular, hayal gücünün gelişimi, kişilik ve yaratıcılık ön plandadır. Smith-Autard'a göre (2002) yaratıcı dans, genelde dans sürecinde bireysel ifadeye izin verme aracı olarak görülür. Dans deneyiminde bir sonuç ortaya çıkarsa bu sonuç tatmin duygusu, duyguların rahatlaması, eğlence hissi gibi kişisel kazanımlara göre yorumlanır (Tokinan ve Bilen, 2011).

Yaratıcı dansta kural ve kalıplar yoktur dolayısıyla hata yapma durumu da yoktur. Bu bilinç ile kişinin rahat, özgür ve yaratıcı hareket etmesi amaçlanır.

Dans ve müzik çalışmaları ısınma, takip etme, canlandırma, rahatlatma gibi aşamalarda drama çalışmaları içinde yer alabilir. Ayrıca öğrencilerin özgüven ve grup içi çalışma becerilerini de artırabilir.

Aytaç-Dural (1999)'a göre insan hareketleri, belirli hareket tiplerini anımsatması ile aynı zamanda mekan yaratma kavrayışına katkıda bulunmaktadır. Ritim, düzenli veya uyumlu tekrar veya yeniden oluşumlara işaret eden mimarideki form ve boşlukları organize etmeye bir araç olmasının yanı sıra insan olmanın hayat döngüsü hakkında da ip uçları vermektedir. Bu ilişkilerden yola çıkarak Şekil 3 oluşturulmuştur.

Dans esnasında eylemler işitsel duyum sonucu beden ve zihnin özgür bırakılması ile oluşur. Bu süreç beyin tarafından oluşturulan zihinsel bloklar olmadığında spontane ve akıcı bir şekilde ilerler. Dans aktivitesi bu sayede sezgisel duyuşu geliştirici ve kuvvetlendirici özelliklere sahiptir. Ayrıca zihinsel bloklar, önyargılar gibi tasarım sürecini olumsuz etkileyen durumların öğrenci tarafından aşılması kolaylaşır.

“Yaratıcı dansın temel özellikleri olan bedenin kullanılması ve yapılan etkinlikler sayesinde bedensel ve ruhsal rahatlamının sağlanmasının, grup doğaçlamaları sayesinde sosyal iletişimin gelişmesi ve güçlenmesinin, yaratıcı dansa hata olmaması sebebiyle kendilerini istedikleri gibi, özgürce ifade edebileceklerini bilmelerinin öğrencilerin derse ilişkin motivasyonları artırdığı düşünülmektedir” (Tokinan ve Bilen, 2011, 372).

“Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde son basamağı oluşturan ‘kendini gerçekleştirme ihtiyacı’ insanların kendi doğalarına uygun davranma ve ‘ne olabilirlerse onu olma’ ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır (Ormrod, 1999, 412-413). Yaratıcı dans etkinliklerinde yaşanan sürecin bu tanımlamaya uygun olduğu görülmektedir” (Tokinan, Bilen, 2011, 372).

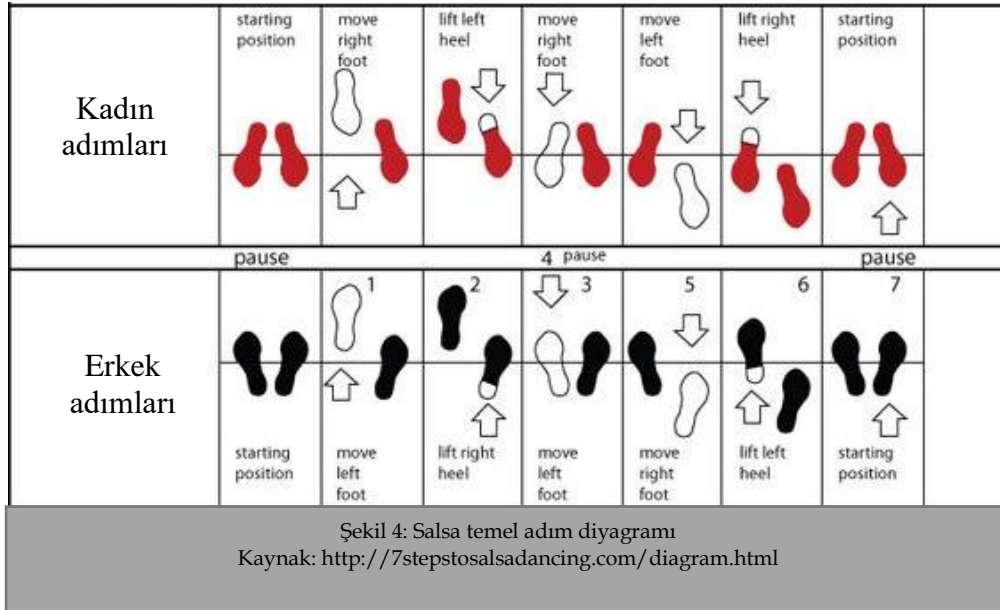
Dansın kişisel gelişime faydaları olarak spontane hareket edebilmek, sosyalleşmek, grup çalışmalarında uyum sağlayabilme yeteneği kazandırması, bedeninin ve çevresinin ve ikisinin ilişkisinin farkındalığına varması, olumlu düşünme, zinde olma, özgüvenin artması gibi durumları sayabiliriz. Bu gelişmelerin tasarım eğitimine dahil edilmesi öğrencilere farklı, keyifli ve yeteneklerini keşfedebilmelerini sağlayacaktır.

Dans etmek müzik olmaktır. Diğer bir deyişle dans figürleri müziğe beden enstrümanı ile verilen karşılıktır. Bu bağlamda danstan bahsettiğimiz her noktada müziğin de varlığı söz konusudur.

3.2.1. Bir Uygulama Örneği Olarak Temel Tasarım Temalı Dans Çalışması

Bu uygulamada nokta, çizgi, yüzey ve hacimden oluşan tasarım elemanları konusunun bedensellik, müzik ve ritim eşliğinde kavranması amaçlanmıştır.

Yaratıcı drama ve dans etkinliklerini kullanarak ‘mekan’ temalı bir koreografi oluşturulmuştur. Bu uygulamada yaratıcı drama etkinliklerinden doğaçlama, canlandırma ve beyin fırtınası yöntemleri kullanılmıştır. Yaratıcı dans etkinliklerinden ise ağırlıklı olarak salsa ve serbest stil dans hareketleri, Pink Marti’nin ‘Amado Mio’ isimli latin müziği altyapılı şarkısı eşliğinde performe edilmiştir. Eşli, kolay ve eğlenceli bir dans türü olduğu için salsa dansı seçilmiştir. Salsanın sekiz adımlık temel adım diyagramı kadın ve erkek adımları şeklinde Şekil 4’te gösterilmiştir.

Hacettepe Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü birinci ve ikinci sınıflardan dört kız ve dört erkek öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilen çalışma tarafımdan yürütülmüştür. Çalışma sırasında öğrencilere kendi yöntem ve deneyimlerini dansa aktarma fırsatı verilerek yürütücü ve katılımcıların fikirleri sonucunda bir koreografi oluşturulmuştur.

Bu dans çalışması sırasında öğrenciler bedensel farkındalık ile mekanı sorgulamış ve temsil ettikleri tasarım elemanları ile mekan oluşturma denemelerinde bulunmuşlardır. Doğaçlama ve müzik sayesinde süreç eğlenceli ve yaratıcı bir şekilde ilerlemiştir. Eşli dans etme bölümleri birer grup çalışmasına dönüşmüştür. Bu durum öğrencinin partneri ile iletişim kurmasını ve fikirlerin daha yaratıcı hale gelmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak koreografi çalışması ve bedensel bir dil ile tasarım elemanlarını oluşturma ve organize etme süreci keyifli, yaratıcı, yeni fikirlere ve iletişime açık bir şekilde gerçekleşmiştir. Şekil 5’te gösterilmiştir.

	NOKTA	
	ÇİZGİ	
	YÜZEY	
	YÜZEY	
	HACİM	
	HACİM	

Şekil 5: Bir Uygulama Örneği Olarak Temel Tasarım Temalı Dans Çalışması

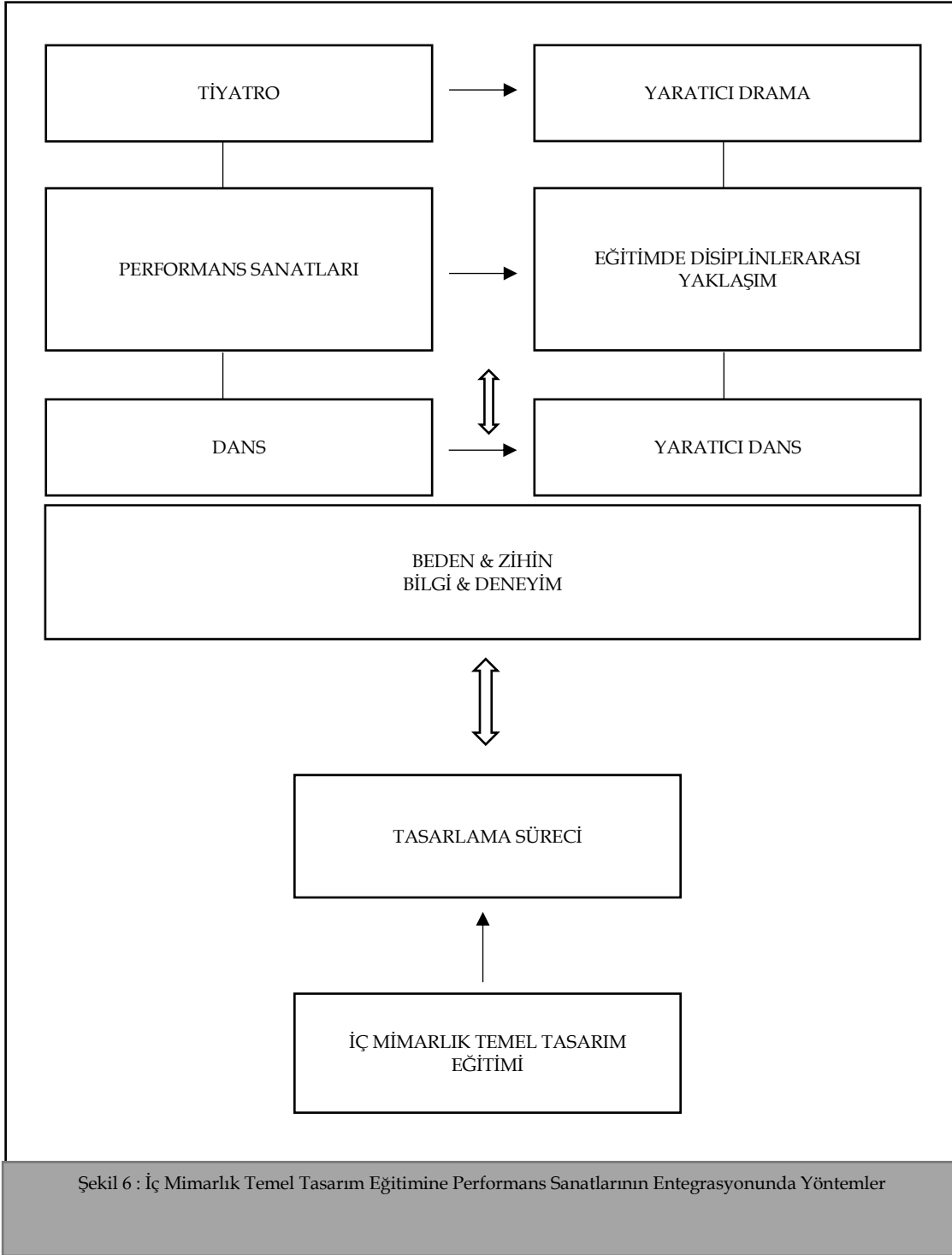

4. Genel Değerlendirme ve Sonuç

Yaratıcılık, aslında her insanda var olan bir özellik olduğu için onu açığa çıkarmak ve geliştirmek eğitimde doğru yöntemler kullanmayı gerektirmektedir. Özellikle tasarımla ve yaratıcılıkla ilgili olan okullar için uygun eğitim yöntemleri çok önemlidir.

Bu araştırma kapsamında yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere performans sanatlarının eğitici yöntemlerinin tasarım eğitimi sürecine dahil edilmesi deneyimin keşfi ve bilginin aktarımı ve kalıcılığına olumlu katkılarda bulunmaktadır. Dolayısıyla üniversite ve tasarım eğitimi gibi çok farklı bir öğrenim ortamına adım atan öğrencinin yaşadığı geçiş sürecini kolaylaştırmak, kendisi ve yeni çevresi ile olan ilişkilerini geliştirmesinde sanatın katkısı olabilir. Sonuç olarak;

- Mekan tasarımı sürecinde öğrenciler mekana dair sınırları, özellikleri, engel veya olanakları bireysel olarak ya da grup halinde imgeleme, hayal etme ve canlandırma yöntemleri ile keşfedip araştırabilir. Mekan kullanıcılarına dair rollere bürünebilirler. Tüm bu süreçte öğrenciler beyin fırtınası yaparak mekana dair birçok seçeneğe ulaşabilir ve birlikte çok yönlü düşünebilir. Düşünerek ve eyleme geçerek yapılan böyle bir araştırma sayesinde öğrencilerin eğlenme ve rahatlama ile daha yaratıcı ve çözümcü davranabileceklerini de söyleyebiliriz.
- Nokta, çizgi, yüzey ve hacim olan tasarım elemanları öğrenciler tarafından performans halindeki beden aracılığı ile araştırılabilir ve mekan kavramı bu yolla keşfedilebilir. Tasarım öğrencisi bu sayede bedeninin dolayısıyla insanın mekanla olan ilişkisini daha iyi kavrayabilir.
- Yaratıcılığın zihinsel sürecinde yaratıcı dramın imgeleme, canlandırma, doğaçlama çalışmaları ile farklı düşünme şekilleri ve deneyimler elde edilebilir.
- Yaratıcı drama, farklı kullanıcılar açısından mekanı doğru bir şekilde ele alabilmek için empati becerisinin geliştirilmesine katkıda bulunabilir. Örneğin evrensel tasarım konusu, öğrencilerin yaşlı, çocuk, engelli gibi farklı yaş ve beden statüsündeki kişileri canlandırarak, onlar gibi düşünüp davranarak daha verimli bir şekilde kavranabilir.
- Tasarım öğrencisi özgüven geliştirme ve eğitim sürecinde kaçınılmaz bir durum olan grup çalışmalarında arkadaşları ile sağlıklı diyalog kurma becerilerini yaratıcı drama çalışmaları ile geliştirebilir.
- Doğaçlama çalışmaları spontane davranmayı gerektirdiği için farklı tasarım problemlerine farklı çözümler getirmeyi kolaylaştırabilir. Bu bağlamda yaratıcı drama, tasarım sürecinde problem ve çözme eylemlerini pratikleştirerek refleks haline çevirebilir.
- Yaratıcı dans ile öğrencilerin bedenlerini özgürce kullanarak farklı bir ifade yöntemiyle tanışmaları bedenleri ile de tanışmalarını, iletişim kurmalarını ve özgüvenlerinin artmasını sağlayacaktır.
- Yaratıcı drama tasarım sürecinin en önemli kısımlarından olan sunuşun güçlendirilmesinde de bir yöntem olabilir. Sunum yapan öğrencinin projesinin yanı sıra beden dilinin; jest, mimik ve ses tonunun da sunumun bir parçası olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu unsurları doğru ve etkili kullanmak sunum becerilerini geliştirecektir.
- Etkili ve kalıcı öğrenmek için eğitim yönteminin tüm duylara hitap etmesi ve sürecin olumlu bir düşünme hali içinde gerçekleşiyor olması gerekmektedir. Bu bağlamda tasarlama sürecinde bedeni kullanmak ve oynayarak, keşfederek keyifli bir süreçte öğrenmiş olmanın sonucunda yaratıcı drama tekniği tasarım eğitiminde amacına ulaşacaktır diyebiliriz.
- Oynayarak öğrenmenin keyifli sürecinde tiyatro ve dansın yanı sıra öğrencide diğer sanat dallarına karşı da ilgi ve merak oluşabilir. Bu ilgi ile yapılacak araştırmalar öğrencinin kişisel ve mesleki becerilerine katkılar sağlayabilir, bilgiyi dönüştürme becerisini geliştirebilir. Böylece eğitim, özündeki ömür boyu sürdürülebilirlik amacına ulaşabilir
- Beden-zihin koordinasyonu tasarım eğitimi ile performans sanatlarının merkezinde olup tasarım eğitimi bu işbirliği ile Şekil 6'daki gibi yürütülebilir.

Şekil 6 : İç Mimarlık Temel Tasarım Eğitimine Performans Sanatlarının Entegrasyonunda Yöntemler

KAYNAKÇA

Akgün, M. A. (2002). *Mimari Tasarımda Yaratıcılık Ve Cinsiyet*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Antoniades, C. A. (1992). *Poetics of Architecture: Theory of Design*. John Wiley & Sons, Inc, New York.

Aslan, Ş. (2012). *Temel Tasarım Eğitiminde Duyum Sürecine Yönelik Bir Yaklaşım*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlik Tezi.

Ayran, N. (1984). *Mimari Tasarlama Sürecine ve Yapma Çevrenin İnsan ve Toplum Üzerindeki Etkilerine Yaratıcılık Bakış Açısından Bir Yaklaşım*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- Aykaç, G. (2013). *Buluş: Bir Deneyim Alanı Olarak Hareket*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimari Tasarım Bölümü Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Aytaç-Dural, T. (1999). *Theatre-Architecture-Education: Theatre As A Paradigm For Introductory Architectural Design Education*. Ankara: The Middle East Technical University The Graduate School Of Natural And Applied Sciences Architecture Department, Thesis Of The Doctor Degree.
- Aytaç-Dural, T. (2002). *Theatre - Architecture - Education: Theatre as a Paradigm for Introductory Architectural Design Education*. Ankara: METU Faculty of Architecture.
- Doruk, B. (1973). *Mimari Tasarıma Giriş Programı Üzerine Bir Araştırma*, Doçentlik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Genç, H. N. (2005). Eğitimde Drama Ve/Veya Dramada Eğitim. *KKEFD, Sayı: 12*, s. 89-104.
- Humphrey, J. H. (Ed. Shears, M., Bower, E., C., Springfield) (1974). 'Child Learning through Active Games', *Games in Education and Development*.
- Itten, J. (1970). *The Elements of Color*, Van Nostrand Reinhold Company, New York.
- Koçkan, P. (2012). *Tasarım Araştırmaları Bağlamında Tasarımcı Düşünme Ve Tasarım Süreci*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Tokinan, Ö. B. & Bilen, S. (2011). Yaratıcı Dans Etkinliklerinin Motivasyon, Özgüven, Özyeterlik Ve Dans Performansı Üzerindeki Etkileri. *Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 40, 363-374.
- San, İ. (2008). *Sanat ve Eğitim: Yaratıcılık Temel Sanat Kuramları, Sanat Eleştirisi Yaklaşımları*. Ankara: Ütopya.
- Smith, K. & Hermanson, R. (Ed. Rinehart, M. A.) (2001). 'The Alchemist's Tort: A Series of Doubtful Investigations'. *Proceedings of the 2001 ACSA Conference: Oriental-Occidental: Geography, Identity, Space*, Washington: ACSA.
- Uysal, H. I. (2012). *Beden Kavramı Üzerinden Bedenin Mimarlık Eğitiminde Yer Almasına İlişkin Öneriler* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- Üst, S. & Doğan, M. G. (2010). *İç Mimarlık Eğitiminde Yaratıcı Drama*. Kadir Has Üniversitesi.
- Yardımcı, M. C. (2008). *Beden, Mekan Ve Mimari Refleks*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Bina Bilgisi Programı, Yüksek Lisans Tezi.